

До спеціалізованої вченої ради Д 05.854.03  
Вінницького національного аграрного університету

### **ВІДГУК**

офіційного опонента - доктора економічних наук, професора,  
завідувача відділу проблем економіки підприємств Інституту економіки  
промисловості НАН України

**Брюховецької Наталії Юхимівни**

на дисертаційну роботу Пронько Людмили Миколаївни на тему  
«Організаційно-економічний механізм відтворення людського капіталу  
сільських територій», подану на здобуття наукового ступеня доктора  
економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління  
національним господарством

#### **Актуальність теми дослідження.**

Історичні та географічні умови, наявність родючих земель на території України традиційно сприяли налагодженню технологічного сільськогосподарського виробництва з відповідними формами організації праці та розвитку людського фактору. Капіталістичні виробничі відносини на селі розвинули і сформували відповідну, одну із головних їх характеристик, економічних категорій – людський капітал сільських територій.

Урбанізація, виїзд молоді з села на фоні зменшення державної уваги і підтримки, всепроникаюча цифровізація поряд з економічними зобов'язаннями України щодо євроінтеграції після 2014 року з подальшими військовими діями на території країни, міграцією та втратами кваліфікованого населення формують безпрецедентні виклики і загрози у забезпеченні безперервності виробництва і гідного життя на селі. Під тиском фундаментальних зовнішніх умов глобального і національного впливу сформовано закономірності, проблеми, які потребують науково-методичного обґрунтування та вирішення.

Дослідження і досвід показують, що основна проблема бізнесу, який в даний час балансує на межі виживання – нестача працівників, у тому числі в результаті мобілізації, падіння внутрішнього попиту та загальної економічної нестабільності. За даними Європейської бізнес-асоціації, майже 25% підприємств у поточному році під впливом регуляторних умов можуть завершити свою діяльність. У 88% компаній працівники в армії, а приблизно у половини - це провідні фахівці, без яких важко здійснювати виробничу і іншу підприємницьку діяльність. Одночасно ринок праці зазнає подальшого тиску - відбувається скорочення працюючого персоналу. Працівників звільняють, або переводять на мінімальні ставки, які звичайно, не забезпечують навіть просте відтворення робочої сили.

Населення сільських територій, у тому числі трудоздатне і трудозайняте, молодь потребують невинної уваги територіальних громад,

держави в частині створення умов життє- і підприємницької діяльності, праці, освіти, медичного обслуговування. Тому проблема відтворення людського капіталу сільських територій в умовах, що формувалися протягом останніх десятиріч та загострилися в умовах війни, є актуальною. Її системне рішення може бути забезпечено комплексом теоретичних, методологічних, методичних і практичних розробок в межах єдиного організаційно-економічного механізму з відповідними повноваженнями і відповідальністю суб'єктів діяльності і співробітництва.

А тому дисертаційна робота «Організаційно-економічний механізм відтворення людського капіталу сільських територій», метою якої є розроблення теоретико-методологічних засад і практичних рекомендацій щодо формування, вдосконалення та ефективного використання організаційно-економічного механізму відтворення людського капіталу сільських територій з урахуванням викликів децентралізації, потреб післявоєнного відновлення, міграції, є своєчасною і актуальною.

Мета і поставлені завдання відповідають темі. Об'єкт і предмет дослідження визначено коректно.

Зміст розкриває тему дисертації, забезпечення мети та вирішення завдань дослідження. Структура роботи логічна, викладення матеріалу послідовне.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертаційну роботу виконано відповідно до НДР Вінницького національного аграрного університету «Забезпечення розвитку територіальних громад в умовах реформування місцевого самоврядування». (номер державної реєстрації 0122U002096, термін виконання: 2022–2024 рр.), в межах якої здійснено теоретичне обґрунтування механізму і розроблено практичні рекомендації щодо відтворення людського капіталу сільських територій.

**Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.**

Теоретико-методичні положення, практичні висновки і рекомендації дисертації обґрунтовані та достовірні. Це підтверджується використанням широкої інформаційної бази за темою дисертації, суттєвим списком використаних джерел, застосуванням загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених в галузі відновлення людського капіталу, зокрема сільських територій, дані Державної служби статистики України. Список використаних джерел нараховує 438 найменувань, розміщених на 57 сторінках.

Роботу добре ілюстровано таблицями та рисунками, розрахунками.

Використання ідей та матеріалів інших дослідників, а також статистичної інформації належним чином підтверджено посиланнями на першоджерела.

Обраний автором методологічний апарат та і методи аналізу дозволили об'єктивно розкрити особливості становлення та функціонування механізмів відтворення людського капіталу сільських територій. Дослідження враховує специфічні виклики, зумовлені воєнними діями та необхідністю розробки стратегій поствоєнного відродження аграрного сектору та сільських громад.

Достовірність та науково-практична цінність отриманих результатів підтверджується їх апробацією на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, впровадженням у практику територіальних громад та використанням у навчальному процесі.

Представлена робота є цілісною та завершеною.

У першому розділі наведено аналіз вітчизняної та світової економічної думки щодо теорії людського капіталу, інституціонального розвитку та соціоекономіки сільських територій. Здійснено аналіз еволюції поняття «відтворення людського капіталу» в контексті національної безпеки, що дозволило виокремити специфічні рівні (індивідуальний, локальний, національний) та фази його формування.

У розділі 2 виконане багаторівневе оцінювання стану людського капіталу. Обґрунтування інтегрального індексу людського капіталу територіальних громад (ІЛК-ТГ) здійснено на синтезі демографічних, освітніх та інфраструктурних індикаторів, що дозволяє врахувати диференціацію розвитку громад. Використано методи економетричного моделювання для ідентифікації факторів міграційної рухливості та втрат трудового потенціалу, чим забезпечено точність отриманих результатів та підтверджено коректність обраного наукового інструментарію.

Аналітичні висновки, викладені у розділі 3, достовірні завдяки опрацюванню офіційної звітності Головного управління статистики України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, а також результатів авторського соціологічного дослідження міграційних настроїв сільського населення. Аналіз динаміки зайнятості (зокрема, падіння рівня зайнятості до 46,0% у 2023 р.) та дефіциту кадрів у розрізі сільських громад Вінницької області дозволив об'єктивно оцінити масштаби кризи відтворення людського капіталу, що забезпечує належну вагомість зроблених висновків.

У розділі 4 підтверджено пріоритети цифрової трансформації та європейських стандартів розвитку сільських територій. Рекомендації щодо впровадження моделі «Трикутник партнерства» та формування цифрових хабів у громадах базуються на детальному вивченні адаптаційних можливостей вітчизняного агробізнесу та інституційних обмежень в умовах воєнного стану, що гарантує їх стратегічну доцільність для відтворення людського потенціалу в умовах післявоєнного відновлення.

Практичні рекомендації, представлені у розділі 5, мають виражений прикладний характер, оскільки спрямовані на розв'язання суперечностей у функціонуванні ринку праці та подолання професійно-кваліфікаційної асиметрії в сільській місцевості. Пропозиції щодо стратегічного планування, розширення програм дуальної освіти та стимулювання самозайнятості у

високотехнологічних нішах орієнтовані на забезпечення довгострокової конкурентоспроможності національного господарства.

Таким чином, використання належного методичного інструментарію та актуальної статистичної бази підтверджує належний ступінь достовірності сформульованих у роботі наукових положень.

### **Основні наукові результати, що одержані автором, та їх новизна**

Основні наукові результати дисертації мають полягати у вирішенні науково-практичної проблеми відтворення людського капіталу, що територіально розміщується в сільських громадах, відповідними економічними і організаційними методами і інструментами.

Наукову новизну мають такі результати:

#### ***вперше:***

- з використанням міждисциплінарного підходу розроблено модель поствоєнного відтворення людського капіталу, що враховує безпековий, адаптаційний та відновлювальний потенціали сільських територій в кризових періодах;

- обґрунтовано концептуальну модель «Трикутник партнерства» як інституційну взаємодію держав, громад і неурядових організацій та основу нової управлінської культури, орієнтованої на стратегічне скоординоване планування та синергію ресурсів;

- через обґрунтований методичний інструментарій оцінювання людського капіталу визначено інтегральний індекс людського капіталу територіальних громад для моніторингу та оцінки стану, динаміки та диспропорцій людського капіталу безпосередньо на рівні територіальних громад;

- обґрунтовано концепцію асиметричного гендерного міграційного шоку, який призвів до статистичного зростання частки чоловіків у наявному населенні, поглиблення структурних диспропорцій та довгострокових втрат людського капіталу;

#### ***удосконалено:***

- підходи до трактування механізму відтворення людського капіталу як відкритої, динамічної, багаторівневої системи, в якій поєднуються економічні, соціальні, інституційні, цифрові й культурні складники та людського капіталу як сформованого і розвинутого у результаті інвестицій і накопиченого людиною певного запасу здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій, що використовується в економічній діяльності;

- підходи до визначення категорії «людський капітал сільських територій» як основи стійкого розвитку, соціального згуртування і культурного самовідтворення сільської громади;

- концептуальні засади державної політики через інституційну інтеграцію механізмів управління людським капіталом, що передбачає баланс між централізованими стратегіями та локальними ініціативами;

- напрями державної підтримки реалізації підприємницьких ініціатив, що охоплюють фінансово-фіскальне стимулювання (пільгове оподаткування,

спеціальні механізми), інституціоналізацію сільського розвитку та структурну диверсифікацію на користь неаграрного малого та середнього бізнесу, посилення консультаційно-кадрової підтримки та удосконалення соціально-житлових гарантій працівникам територіальних громад;

- науково-методичні підходи до забезпечення функціональної стійкості та економічної мобільності шляхом урахування в підприємницькій діяльності на сільських територіях цифрових, соціальних та о-інфраструктурних заходів, що дозволяє, з одного боку, створити технологічну основу для AgriTech та подолати цифровий розрив, а з іншого – забезпечити генерацію доходу та реінвестування податкової бази у модернізацію інфраструктури та інституційну стійкість територіальної громади, завершуючи самопідтримуючий цикл;

#### **набули подальшого розвитку:**

- методологічні підходи до дослідження людського капіталу територіальних громад шляхом інтеграції чотирьох ключових теоретичних напрямів – економічного, соціального, інституціонального та системного – у єдину, багатовимірну концептуальну рамку, яка сфокусована на мікрорівні, потребує просторово-чутливого аналізу з урахуванням людського капіталу та є адаптивною до умов невизначеності і воєнних ризиків;

- формування комплексної системи моніторингу та управління людським капіталом у сільській місцевості, поєднуючи демографічні, соціальні та економічні показники на рівні територіальних громад;

- методи вдосконалення соціально-культурної інфраструктури, що полягають у трансформації шкіл і клубів на багатofункціональні центри освіти та дозвілля, що стане частиною комплексної стратегії розвитку людського капіталу та підвищення привабливості сільських територій;

- методи визначення стратегічних пріоритетів відтворення людського капіталу, механізми та підходи, інтегровані у комплексну поствоєнну модель відтворення людського капіталу сільських територій, які мають стати основою для стратегічного планування та інституційної стійкості.

Положення наукової новизни відповідають меті та поставленим завданням.

#### **Теоретичне значення результатів дослідження**

Теоретична значущість дисертації Пронько Л. М. зумовлена розв'язанням фундаментальної наукової проблеми, що полягає у розробці та методологічному обґрунтуванні системи відтворення людського потенціалу сільських територій в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Науковий пошук базується на інтеграції положень теорії людського капіталу та інституціонального аналізу на принципах системного управління територіальними громадами. Такий синергетичний підхід закладає новітній теоретичний базис для реалізації соціально-економічних стратегій у кризових умовах.

Методологічне значення результатів полягає у розробці багаторівневого інструментарію оцінювання якісних та кількісних параметрів

людського капіталу, що дозволяє ідентифікувати приховані резерви розвитку територіальних громад.

**Прикладну цінність** мають: удосконалена модель «Трикутник партнерства» (держава – громада – неурядові структури) для диверсифікації джерел інвестування у розвиток людського потенціалу та соціальну інфраструктуру сільських територій; модель оцінювання людського капіталу, що включає демографічні і цифрові фактори для проведення моніторингу якості життя та рівня інклюзії в сільських громадах; розробки щодо визначення пріоритетних стратегій розвитку сільського простору на основі дуальної освіти та мікронавчання, що відповідає потребам сучасного аграрного ринку праці та сприяє репатріації трудових ресурсів у поствоєнний період.

**Практичне значення** мають також впроваджені у діяльність Вінницької обласної ради науково-методичні положення і практичні рекомендації щодо соціально-економічного розвитку територій в умовах воєнного стану та інструментів стимулювання зайнятості; наукові розробки, що були використані у процесі оптимізації мережі закладів соціальної сфери та формування стратегії розвитку Дашівської селищної ради; імplementовані у діяльність Шпиківської селищної територіальної громади стратегічні підходи до підтримки самозайнятості та розвитку цифрових навичок, що підтверджено відповідними довідками про впровадження.

Основні наукові результати використовуються у навчальному процесі Вінницького національного аграрного університету при викладанні дисциплін «Місцеве самоврядування», «Публічне управління та управління змінами», «Управління персоналом в публічній службі» та «Управління персоналом» (довідка про впровадження № 01.1-60-1573 від 04.12.2025 р.).

**Апробація результатів дослідження.** Основні результати дисертаційної роботи достатньо широко апробовані на науково-практичних конференціях різних рівнів протягом 2016-2025 рр.

#### **Можливі шляхи використання результатів дослідження**

Значимість дослідження підтверджується можливістю використання авторських моделей та алгоритмів при формуванні регіональних програм відновлення, стратегій зайнятості та планів цифрової трансформації у сільських громадах, що забезпечує перехід до активного розширеного відтворення людського капіталу.

**Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях.** Основні положення та результати дисертаційної роботи висвітлено у 48 наукових працях загальним обсягом 46,27 друк. арк., з яких особисто автору належать 14,02 друк. арк., у тому числі 7 колективних монографіях, 12 статтях у наукових виданнях, які індексуються у міжнародних наукометричних базах Scopus та Web of Science. Опубліковано

24 статті у наукових фахових виданнях України, 5 статей у міжнародних виданнях, 5 тез доповідей на наукових конференціях.

**Відповідність реферату змісту дисертації.** Реферат Пронько Л. М. відображає основні положення дисертаційної роботи, що дозволяє отримати цілісне розуміння результатів авторського наукового пошуку.

**Оцінка мови та стилю дисертації.** Дисертаційну роботу побудовано логічно, виклад матеріалу пов'язаний, послідовний, супроводжується переконливою статистичною базою, націлений на досягнення мети. Основні наукові положення, висновки обґрунтовані, зформульовані чітко.

Сукупність мовних прийомів, які використовує здобувач, визначає науковий стиль дисертації.

**Відповідність принципам академічної доброчесності.** За результатами вивчення рукопису дисертації та аналізу наукових публікацій не виявлено ознак порушення академічної доброчесності, а саме академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації результатів дослідження. Дисертаційна робота Пронько Л. М. є окремою, самостійно виконаною, оригінальною кваліфікаційною роботою.

**Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона захищається**

У дисертації на засадах міждисциплінарного підходу вирішено проблему відтворення людського капіталу сільських територій в умовах суттєвого звуження відтворювальної бази людського капіталу, демографічних зрушень, міграції, воєнних втрат та руйнування сільськогосподарського, промислового, інфраструктурного потенціалу. Розроблені науково-методичні та практичні рекомендації з актуальних питань стабілізації та розвитку людського потенціалу в умовах воєнного часу і стратегічних перспектив післявоєнного відновлення сільських територій є внеском в науку з економіки і управління національним господарством.

Таким чином, за проблемою, змістом, методологією, об'єктом, предметом та основними результатами дослідження дисертаційна робота Пронько Людмили Миколаївни на тему: «Організаційно-економічний механізм відтворення людського капіталу сільських територій» повністю відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

### **Дискусійні положення та зауваження**

Дисертація містить низку дискусійних положень та зауважень:

1. На стор. 7 реферату та стор. 10 дисертації здобувач визначає як наукову новизну подальший розвиток методологічних підходів дослідження людського капіталу територіальних громад через *інтеграцію чотирьох ключових теоретичних напрямів* – економічного, соціального, інституціонального й системного – у єдину багатовимірну концептуальну

рамку. Погодимося, що таке поєднання є прикладом застосування міждисциплінарного підходу, про що бажано було б відзначити у дисертації та рефераті у розділі «Методи дослідження», а у положенні новизни більш конкретно сформулювати результати його використання.

Логічно було б також показати результати застосування такого підходу саме в організаційно-економічному механізмі відтворення людського капіталу сільських територій, зокрема для людини-працівника, сукупності працівників (населення), територіальних громад, держави з урахуванням їх економічних інтересів, вимог євроінтеграції, методологічних передумов за кожним напрямом.

2. У цьому сенсі недостає визначення організаційно-економічного механізму, організаційно-економічного механізму відтворення людського капіталу сільських територій та чіткого формулювання розробок і висновків дисертації щодо формування, вдосконалення та ефективного використання людського капіталу сільських територій (мета дисертації, стор. 4 реферату, стор. 3-4 дисертації).

Розгляд такого механізму не передбачено ніяким завданням, лише 14-м завданням передбачено «обґрунтувати механізм активізації соціально-економічних інструментів відтворення людського капіталу» (стор. 4 реферату, стор. 5 дисертації). Хоча у розділі 1.3 «Роль держави в процесі відтворення людського капіталу сільських територій» на стор. 96 розміщено таблицю 1.8 «Заходи організаційно-економічного механізму відтворення людського капіталу сільських територій» за метою, завданням, інструментами, очікуваними результатами.

Розділ 1 названо «Теоретичні основи організаційно-економічного механізму відтворення людського капіталу сільських територій», але організаційно-економічний механізм повною мірою не представлено і не розкрито таким чином, щоби це стало підґрунтям усієї роботи. Наприклад, на стор. 36, 38 йдеться про механізм відтворення людського капіталу; на стор. 41, 46 – про «механізм в умовах війни», «механізм відтворення людського капіталу»;

на стор. 40-41 викладено «основні функції організаційно-економічного механізму в умовах війни»;

на стор. 44 «автор вважає за доцільне трактувати механізм відтворення людського капіталу як відкриту, динамічну, багаторівневу систему, в якій поєднуються економічні, соціальні, інституційні, цифрові й культурні складники». Це положення новизни (стор. 6 реферату, стор. 8 дисертації). Тоді вже мова йде не лише про організаційно-економічний механізм?

У висновках за розділом 1 (стор. 110 дисертації) мова знову-таки йде лише про механізм відтворення.

На стор. 602 таблиця 5.16 викладено Авторський підхід до економічної активізації людського капіталу сільських територій. Проте слід було більш ґрунтовно надати, які саме економічні критерії слід застосовувати і які економічні результати повинні будуть досягнуті.

Логічне узагальнення розробок і пропозицій дисертанта в єдиному організаційно-економічному механізмі відтворення людського капіталу сільських територій підсилює глибину розуміння здобувачем проблеми та обґрунтованих шляхів її вирішення через призму міждисциплінарного підходу, який застосовано у роботі.

3. Здобувач, розглядаючи сільські території, територіальні громади і їх людський капітал, не бере до уваги головний чинник виробництва на селі – землю та форми власності на землю. Однак вбачається важливим врахування даного фактора, враховуючи можливості купівлі-продажу земель, у тому числі іноземним інвесторам. Якого впливу може зазнати, чи зазнає зараз, людський капітал сільських територій від транснаціональних корпорацій, що можуть «заходити» в Україну в своїх інтересах, не враховуючи потреби місцевого населення. Чи є досвід таких досліджень, результати?

4. Потребують додаткових пояснень положення роботи щодо «спільної відповідальності за відтворення людського капіталу на рівні територіальних громад» - четверте положення новизни, стор. 6 реферату; «війна ... актуалізує потребу в колективній відповідальності», стор. 32 дисертації. В чому *спільна відповідальність, колективна відповідальність?* Суб'єкти і сфери такої відповідальності, функції, результати, практичні приклади?

5. Здобувачем представлено інноваційну систему відтворення людського капіталу сільських територій, яка поєднує інституційну, цифрову, освітню, медико-соціальну, економічну й культурно-гуманітарну підсистеми в єдину керовану екосистему розвитку територіальної громади (стор. 7, 26-28, 32-33 реферату, розділ 5.3 дисертації). Виникає питання хто, на яких принципах, в чийх інтересах забезпечує цю єдину керованість? Яким чином це може бути реалізовано на практиці?

6. Можна погодитись, що запропонована у четвертому розділі модель «Трикутник партнерства» (держава – громада – неурядові структури) є інноваційним інструментом управління. Проте доцільно було б конкретизувати систему стимулів для великого агробізнесу (агрохолдингів), які в даний час функціонують на території громад, щодо їх внеску у відтворення людського капіталу сільських територій, участі у довгострокових програмах інвестування в освітню та медичну інфраструктуру села тощо.

7. У майбутніх дослідженнях здобувача вважаю за потрібне звернути увагу на досягнення *цифрового* людського капіталу як нову його якість, як результат системи відтворення людського капіталу (рис.1 стор.27 реферату, рис. 5.7. Інноваційна система відтворення людського капіталу сільських територій стор. 633 дисертації). Вже зараз у відкритому доступі є дослідження, які заперечують позитивні результати суцільної цифровізації для населення.

8. Опоненту важко погодитись з доцільністю представлення дисертації за таким великим обсягом – 730 стор. Це заважає формуванню цілісного сприйняття наукової кваліфікаційної роботи. Його можна було б скоротити за рахунок виключення з тексту матеріалів, що несуть в собі констатацію

досвіду роботи органів управління і влади різних рівнів, а не результати досліджень здобувача. Наприклад, розділ 4.1, стор. 406 - 410 читаємо «сільські громади продемонстрували», «школа нині виконує», «у багатьох громадах амбулаторії перетворилися на гуманітарні хаби»; на стор. 445-446 мова йде про програми Державної служби зайнятості, про функції закладів вищої та професійно-технічної освіти, сільськогосподарську дорадчу службу України тощо, без критичного аналізу.

Бажано було б залишити лише власні критичні оцінки такого досвіду, що суттєво б скоротило обсяг і продемонструвало здатність здобувача виокремлювати головне відповідно до поставленої мети.

Задачі скорочення обсягу могло б слугувати виключення констатацій на початку параграфів того, що таке людський капітал, його значення у вирішенні певних завдань та ін. Наприклад, розділ 4.2 «Державна підтримка реалізації підприємницької ініціативи населення сільських територій» обсягом 57 сторінок на стор. 480 містить матеріал про фінансову стабільність, про що вже йшлося у розділі 1 «Вплив адміністративно-фінансової децентралізації на відтворення людського капіталу сільських територій»; розділ 5.1 «Стратегічні пріоритети відтворення людського капіталу сільських територій», стр. 577 знову йдеться про ключові проблеми розвитку людського капіталу та їх прояви.

9. Викликає подив спосіб посилань на літературні джерела, розміщення переліку використаних джерел після кожного розділу, а не в кінці роботи. Матеріал і позиції інших дослідників, посилення на них даються в підтвердження логіки здобувача, без їх критичного аналізу.

Є окремі неточності, зауваження редакційного характеру. У висновках за розділами недоцільно наводити кількісні оцінки будь-яких явищ, замість цього слід сформулювати, якими чинниками, обставинами можна пояснити зміни та надати аргументовані пропозиції із завдань дослідження.

Однак зазначені зауваження мають дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки роботи.

### **Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам**

Дисертаційна робота Пронько Людмили Миколаївни на тему: «Організаційно-економічний механізм відтворення людського капіталу сільських територій» є цілісним, завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням.

Отримані результати та висновки достатньою мірою обґрунтовані, містять наукову новизну, мають теоретичну та практичну цінність. Тема дисертації розкрита у повному обсязі, поставлену наукову проблему вирішено.

Опубліковано достатню кількість наукових праць.

Автореферат відображає основний зміст та положення дисертації.

Правила академічної доброчесності дотримано.

За своєю структурою, обсягом і оформленням дисертація відповідає чинним вимогам України до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

Зміст автореферату і дисертації відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Дисертація не містить матеріалів кандидатської дисертації.

Таким чином, дисертаційна робота «Організаційно-економічний механізм відтворення людського капіталу сільських територій» за змістом, оформленням, науковою новизною, теоретичною цінністю та практичним значенням відповідає вимогам «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 року №1197, а її автор, Пронько Людмила Миколаївна, заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

### Офіційний опонент

Завідувач відділу проблем  
економіки підприємств

Інституту економіки промисловості  
Національної академії наук України,  
доктор економічних наук, професор

Наталя БРЮХОВЕЦЬКА

